

ABUJA – NOVI GLAVNI GRAD NIGERIJE

MILAN VRESK

UVOD

Glavni grad je naziv koji se najčešće upotrebljava za naselje gdje su smještene glavna državna administracija i institucije vlasti. Pri tome se misli na skupštinu, vladu i druge institucije. Glavni grad je u većini slučajeva i najveći grad u državi. No, to nije i pravilo. U nekim zemljama glavni grad je manji grad. Najčešće je to slučaj onda kada se lokacija državne administracije iz određenih razloga mijenjala.

U Europi su se, na primjer, poslije raspada Rimskog carstva u novoformiranim državama glavni gradovi često mijenjali. Međutim, stvaranjem nacionalnih država lokacija glavnih gradova uglavnom se ne mijenja. Zahvaljujući državnoj administraciji i prednostima koje iz toga proizlaze u sustavu odlučivanja, glavni gradovi doživljavaju brz razvoj. Očito je da je funkcija glavnoga grada važan multiplikator razvoja.

U drugim krajevima svijeta, pogotovo Azije, Afrike i Latinske Amerike, promjena glavnoga grada češći je slučaj. Prvi glavni gradovi utemeljeni su stvaranjem prvih domorodačkih država. Međutim, pod utjecajem Europljana mijenjaju se domorodački urbani sistemi. Najprije se to dogodilo u razdoblju merkantilizma, a potom kolonijalizma. U potonjem razdoblju temeljitije se mijenjaju urbani sustavi. Podjelom kolonijalnih posjeda stvaraju se novi kolonijalni urbani sustavi. Oni se razvijaju kao podsustavi urbanih sustava europskih država. Označava ih izrazito nepravilna hijerarhijska struktura s dominacijom glavnoga grada te asimetrična topološka obilježja urbane mreže. Glavni grad je u pravilu, na obali te ima funkciju administrativnog centra, glavne luke, vjerskoga središta i industrijskoga grada. Ovakva višestruka uloga

potencirala je razvoj glavnih gradova. To je razlog da mnoge zemlje, prijašnje kolonije, imaju naglašeniji monocentrični urbani sustav.

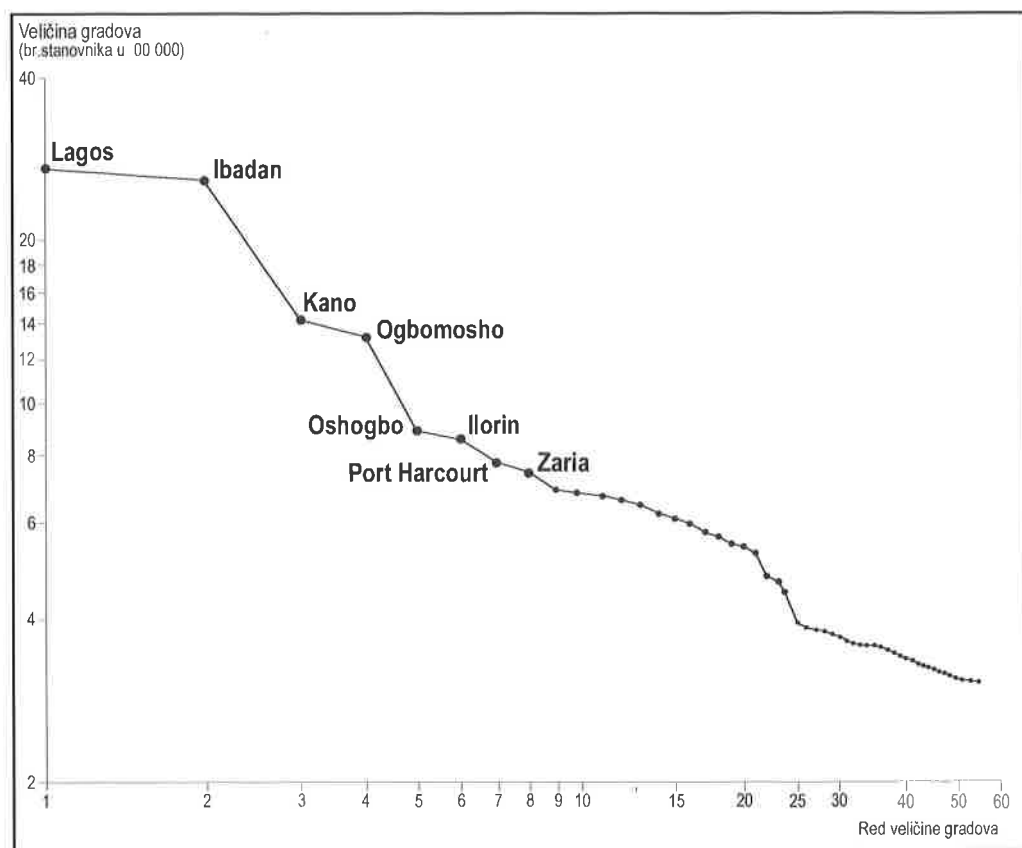
Nakon dekolonizacije naslijeđeni urbani sustavi nepovoljni su za razvoj neovisnih država. Zbog toga mnoge države pokušavaju modificirati naslijeđene urbane sustave. Jedan od takvih pokušaja je premještanje glavnoga grada na povoljniju lokaciju. Najčešće je to lokacija u središtu državnog teritorija.

Kao primjere takvog razvoja možemo spomenuti Canberru, Braziliju, Washington D. C., Islamabad, a u Africi Dodomu koja bi trebala preuzeti funkciju glavnoga grada od Dar es Salaama te Abuju, koja preuzima tu ulogu od Lagosa. I druge afričke zemlje osjećaju potrebu da učine to isto. Međutim, zbog brojnih teškoća to im nije moguće.

Ovaj rad ima zadaću da rasvijetli pitanje premještanja glavnoga grada na primjeru Abuje u Nigeriji.

URBANIZACIJA I URBANI SUSTAV NIGERIJE

Nigerija ima površinu 923 770 km². U njoj je 1995. godine živjelo 108 448 000 stanovnika. Prosječna gustoća naseljenosti iznosila je 119 stanovnika na km². Nigerija je višenacionalna država. U takvoj nacionalnoj strukturi udjelom se ističu: Hausa (21 %), Yoruba (21 %), Ibo (18 %). U vjerskoj strukturi prevladavaju muslimani (45 %), a zatim protestanti (26 %) te katolici (12 %). Na domorodačke vjere otpada 15 % stanovništva. Ovakva vjerska struktura posljedica je vanjskih utjecaja. Islamizacija se širila sa sjevera već od srednjega vijeka. Protentatizam i katolicizam širili su Europljani.

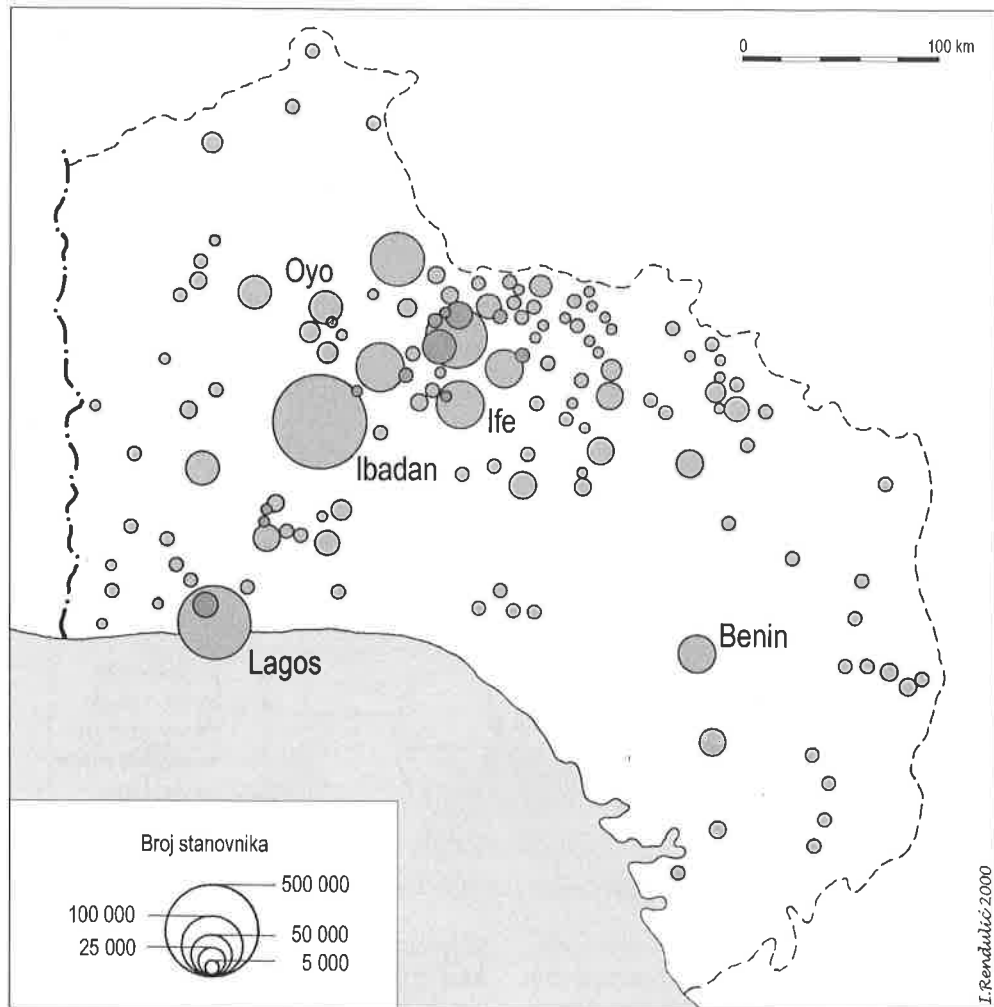
Sl. 1. Red veličine gradova Nigerije sa 100 000 i više stanovnika 1992. (Prema podacima Philip's Geographical Digest 1996. - 1997., Heinemann, 1996.)

Nigerija spada među najurbaniziranije afričke zemlje. Godine 1992. u gradovima te zemlje živjelo je 37 % ukupnog stanovništva. Nigerija ima 2 milijunska grada. Godine 1992. najveći grad Lagos imao je 1 347 000, a Ibadan 1 295 000 stanovnika. Istovremeno u Nigeriji su dva grada imala više od pola milijuna stanovnika (Kano 700 000 i Ogbomosho 661 000); u 21 gradu broj stanovnika se kretao između 200 000 i pola milijuna, dok je u 132 grada broj stanovnika iznosio između 100 000 i 200 000.

Nigerija ima red veličine gradova kakav se rijetko može naći. U njemu se ističu dva milijunska grada, Lagos i Ibadan te velik broj malih gradova kao i onih koji broje između 100 000 i 300 000 stanovnika. Zbog mnogobrojnih gradova u redu veličine urbanoga sustava te zemlje opaža se pozitivno odstupanje od pravila reda veličine (sl. 1).

Velik broj gradova neobična je pojava za jednu slabo razvijenu zemlju u kojoj BNP iznosi tek oko 310 dolara (1993. godine). Ona odstupa od nekih utvrđenih zakonitosti međuovisnosti urbanizacije i ekonomskog rasta. Treba naglasiti da je ovako velik broj gradova Nigerije posljedica još uvijek nezadovoljavajućeg znanstvenog objašnjenja urbanizacije u jugozapadnoj Nigeriji (pogotovo u pokrajini Yoruba) u prošlosti (sl. 2).

Nastanak velikog broja gradova u Yoruba pokrajini u prošlosti te kolonijalna organizacija koja se stvara od 19. stoljeća odrazili su se i na asimetričnost urbane mreže. Najveću gustoću gradova nalazimo u jugozapadnom dijelu zemlje u kojoj se nalazi najveći broj gradova s preko 200 000 stanovnika (sl. 3). Istočno od prometne osovine Kano, Kaduna, Abuje, Onitsha, Port Harcourt nema grada s više od 300 000

Sl. 2. Gradovi jugozapadne Nigerije prema veličini 60-ih godina

Izvor: Mabogunje, 1974.

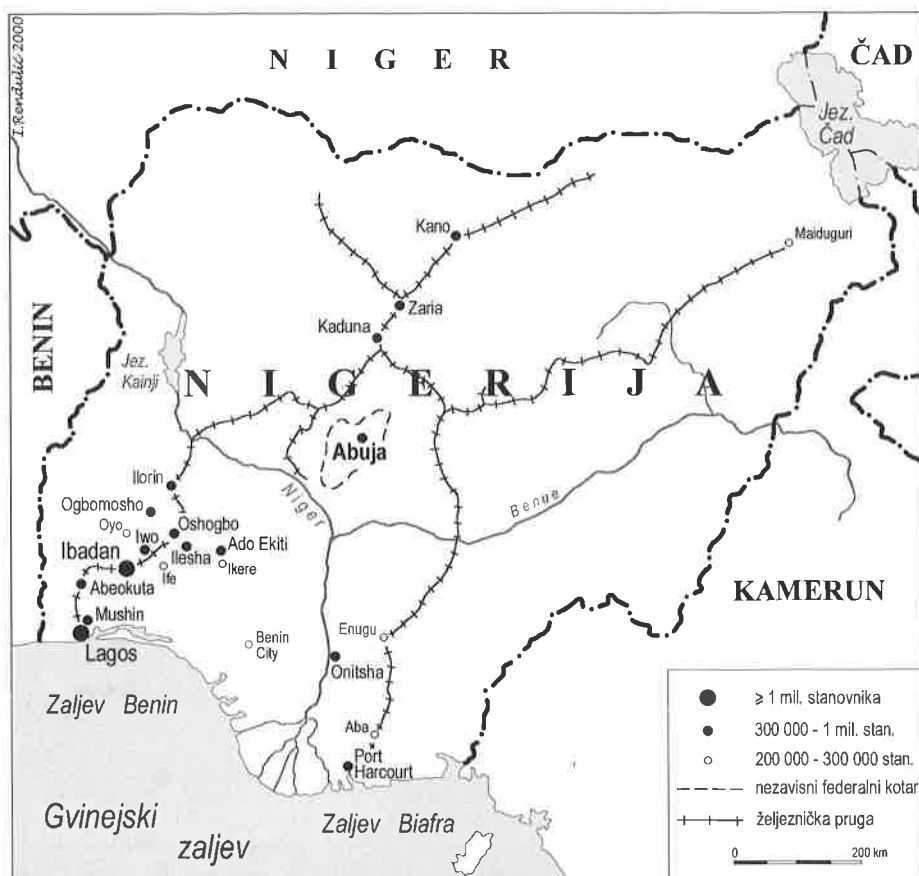
stanovnika. I glavni grad Nigerije Lagos nalazio se krajnje periferno i, kako to obično biva u kolonijalnim urbanim sustavima na obali.

Ovakav naslijeđeni asimetrični urbani sustav nepovoljan je za uravnoteženi regionalni razvoj ove višenacionalne velike zemlje.

Da bi se otklonili navedeni nedostaci urbanoga sustava i njihove posljedice u razvoju cijele zemlje, Nigerija je intervenirala određenim planskim mjerama. Ono se, prije svega, odnosilo na traženje što adekvatnije političko-teritorijalne organizacije države, izbor centara razvoja pojedinih regija te relokaciju glavnoga grada.

RELOKACIJA GLAVNOGA GRADA

Potreba za relokacijom glavnoga administrativnog grada Nigerije javlja se, zapravo, iz više razloga. Lagos, dosadašnji glavni grad periferno je položen u urbanom sustavu zemlje. Osim toga, Lagos je istovremeno glavni centar države, a i federalne jedinice Lagos, iz čega su proizlazile nesuglasice. U Lagosu isto tako dominira samo jedna etnička skupina, što izaziva stanovito nezadovoljstvo drugih zajednica. U gradu postoje i drugi problemi. On se počeo razvijati na otoku okruženom lagunama i

Sl. 3. Prostorni razmještaj gradova Nigerije s 200 000 i više stanovnika 1992. godine

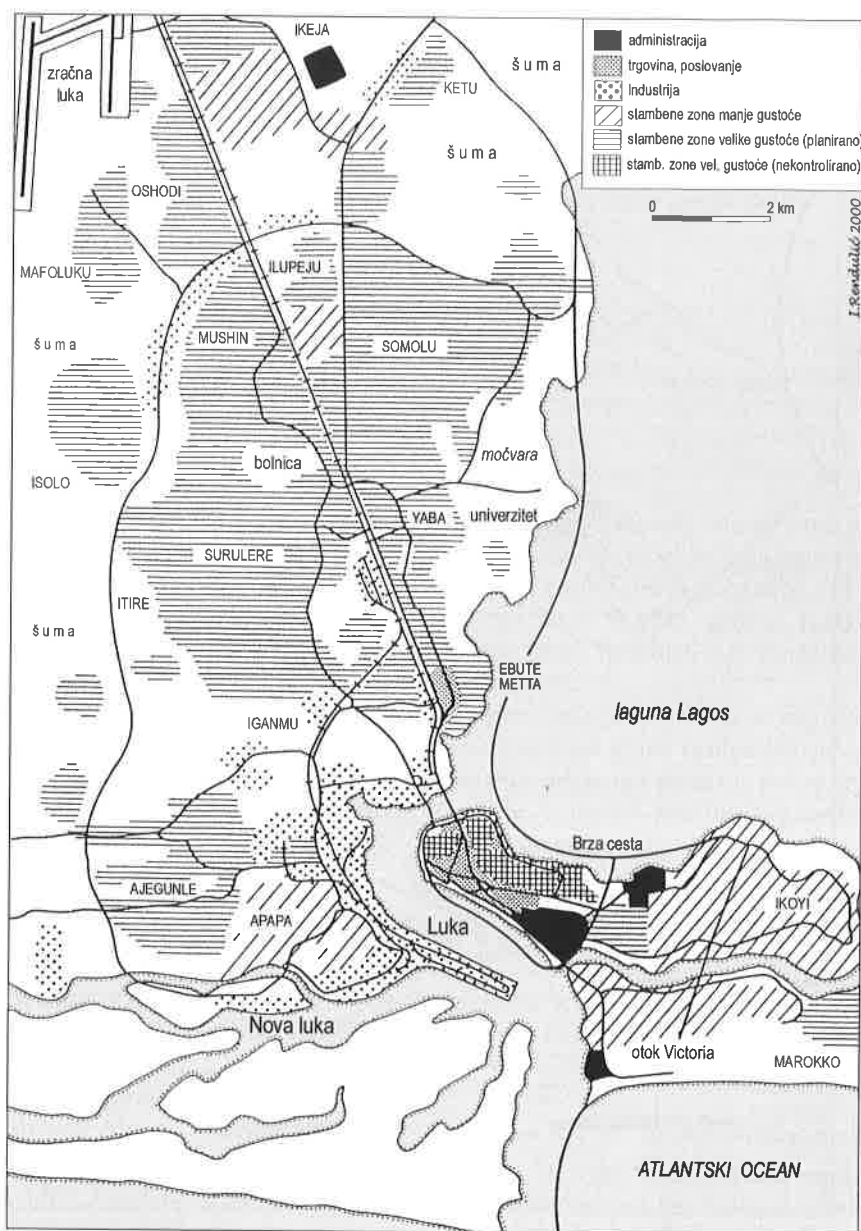
močvarama. Nepovoljna prirodna osnova otežava njegovo prostorno širenje. Stara jezgra grada zadržala je administrativnu i poslovnu funkciju, a stambene zone visoke gustoće proširene su prema sjeveru duž prometnica. Nova luka proširena je na lagune na zapadu (sl. 4). Osim problema širenja velike gustoće, Lagos ima velike teškoće u opskrbi vodom, energijom, sirovinama itd. Prometni problemi su posebno naglašeni. Stalni priliv stanovništva još više otežava postojeće loše stambene prilike. U etnički složenoj zemlji s čestim etničkim i političkim razmiricama poželjan je novi glavni grad kao simbol jedinstva i želje za integracijom.

ABUJA – GLAVNI GRAD

Generalni urbanistički plan Abuje kreirao je međunarodni tim planera. Grad je oblikovan kao

polumjesec. U njemu se ističe središnja zona od koje se druge četvrti protežu u dva smjera: prema sjeverozapadu i jugozapadu. Između njih je na krajnjem rubu podignuta međunarodna zračna luka (sl. 5). Generalni urbanistički plan predvidio je korištenje 25 800 ha zemljišta, od čega 48,97 % otpada na stanovanje, 32,55 % na javne i rekreacijske površine te ostalo za druge namjene. Cijeli grad podijeljen je u veći broj četvrti sa stambenom funkcijom za 30 000 do 60 000 ljudi. Svaka četvrt je opet podijeljena na tri ili više stambenih jedinica (susjedstvo) s 4 000 do 7 000 stanovnika. Svaka četvrt ima svoj opskrbi centar s kinematografom, kazalištem, vjerskim ustanovama. Svaka stambena jedinica ima opskrbi centar za dnevne potrebe.

Izgradnja grada predviđena je u četiri faze. Prvom fazom trebalo je podići središnji dio grada s federalnom administracijom, poslovnim

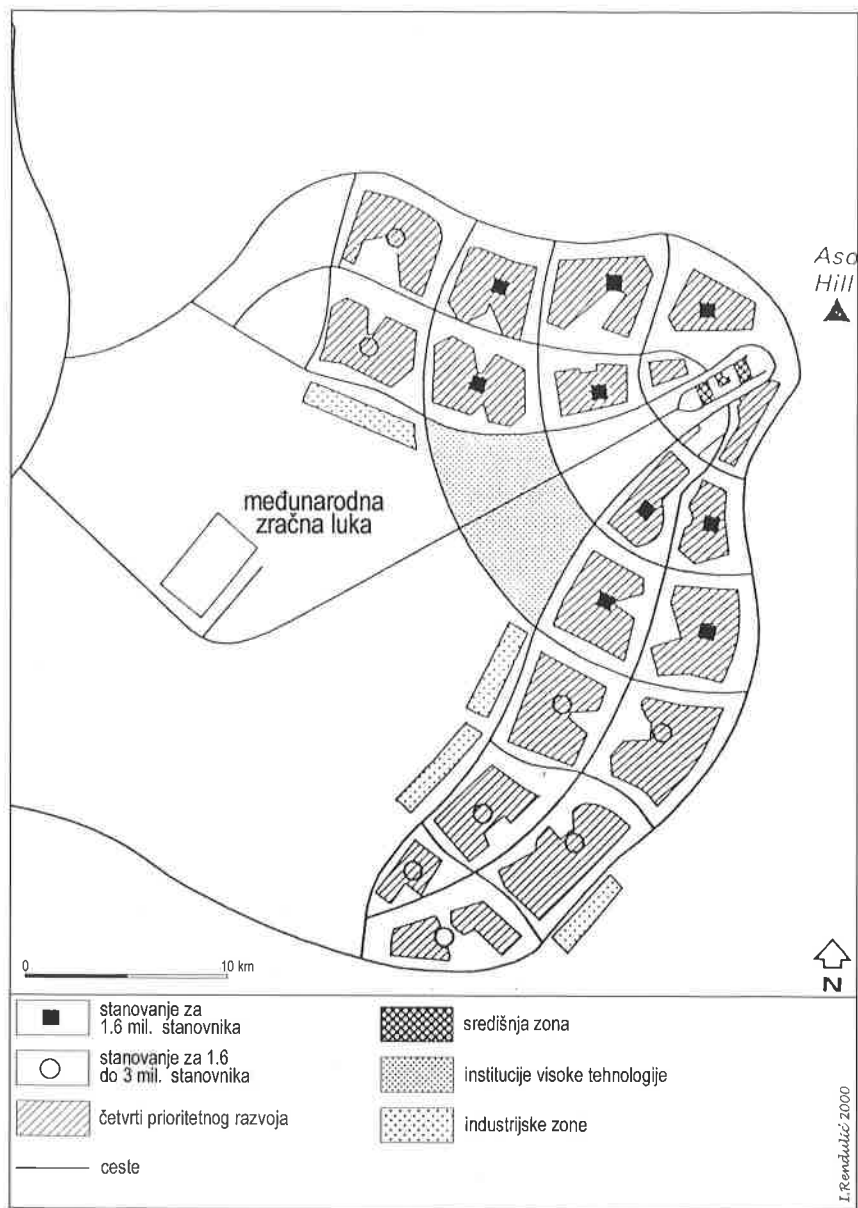

Sl. 4. Lagos - prostorna struktura grada prema načinu korištenja zemljišta

Izvor: O'Connor, 1983.

središtima te stambene zone za 200 000 do 250 000 ljudi. Drugom fazom grad bi se proširio za 585 000, a trećom za još 640 000 stanovnika. Četvrtom fazom razvoja trebalo je osigurati život za još 1,6 milijuna ljudi. Za neke četvrti predviđen je ubrzaniji razvoj. Grad bi bio prometno povezan s preko 400 km brze ceste. U budućnosti grad bi imao i podzemnu željeznicu.

Abuja se, međutim, nije razvijala predviđenom dinamikom. Plan je predviđao da će grad 2000. godine imati 1,6 milijuna stanovnika, a da će njegov optimum biti 3,1 milijun stanovnika. Međutim, 80-ih godina u Nigeriji su se javile teškoće koje su smanjile dinamiku razvoja grada. Prihodi od proizvodnje nafte su se smanjili, a i promjene u vlasti su se odrazile na dinamiku

Sl. 5. Generalni urbanistički plan Abuje - osnovna namjena površina

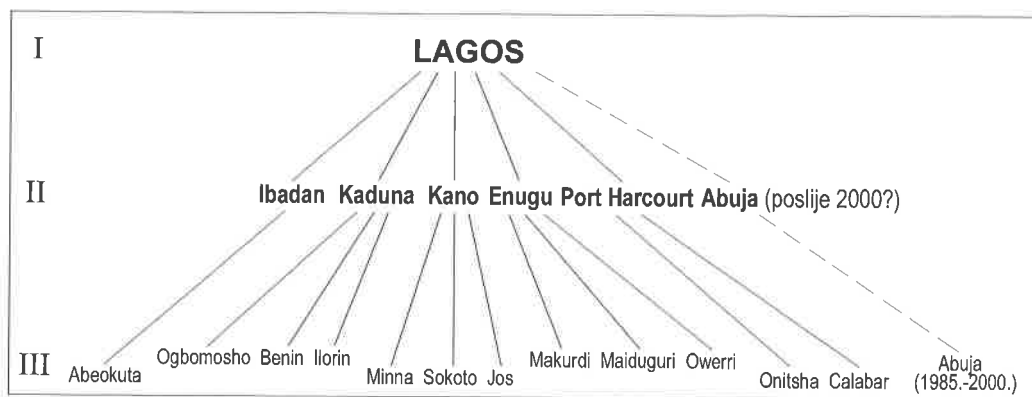
Izvor: Salau, 1986.

razvoja. Godine 1992. Abuja je imala tek 306 000 stanovnika. Preseljenje federalnih ministarstava iz Lagosa počelo je 1986. godine.

ABUJA U URBANOM SUSTAVU NIGERIJE

Izgradnjom i relokacijom glavnoga grada nametalo se pitanje koliko će to utjecati na

promjene u urbanom sustavu zemlje. Otpočetak se, međutim, predviđalo da će u redu veličine i hijerarhiji gradova Lagos zadržati primarni položaj. Abuja bi prema predviđanjima, u 21. stoljeću trebala zauzeti položaj sekundarnoga centra, zajedno s drugim velikim regionalnim centrima (sl. 6). Sličan položaj u nacionalnim urbanim sustavima imaju i neki drugi glavni

Sl. 6. Predviđeni položaj Abuje u urbanom sistemu Nigerije

Izvor: Salau, 1986.

gradovi sličnoga razvoja (Brazilija, Washington, Canberra, Ankara, Bonn itd.). I u tim slučajevima glavni grad nije i najveći grad.

Relokacija glavnoga grada iz Lagosa u Abuju možda neće u tolikoj mjeri utjecati na promjenu urbanoga sustava te zemlje, ali će u svakom slučaju utjecati na tokove njezine urbanizacije. To potvrđuje i dosadašnji razvoj. Abuja ima u svojoj slabo naseljenoj pokrajini značenje središta razvoja. Ona potječe doseljavanje stanovništva u grad i okolicu, ali isto tako potiče

i razvoj poljoprivrede. Mnogi mali gradovi u okolici i regiji doživjeli su nagli rast stanovništva. Suleja je npr. od 10 000 stanovnika 1976. narasla na oko 250 000 1985. godine. Planski razvoj Abuje prati, nažalost, nekontrolirani razvoj naseljenosti.

Bez svake je sumnje da će izgradnja Abuje kao glavnoga grada pridonijeti pozitivnijem razvoju urbanoga sustava, boljoj integraciji zemlje, a time i njezinu uravnoteženijem regionalnom razvoju.

LITERATURA

- Brunn S, D, Williams J, F, 1983: Cities of the World. World regional urban development; Harper and Row
- Gugler J, Flanagan W, 1978: Urbanization and Social Change in West Africa; Cambridge University Press
- Hamdan G, 1964: Capitals of the New Africa; Economic geography 3, 40
- Mabogunje A. L, 1962: Yoruba Towns; Ibadan University Press, Ibadan
- Manshard W, 1992: The Cities of Tropical Africa- Cross-Cultural Aspects, Descriptive Models and recent Developments; Colloquium Geographicu, Band 22
- O'Connor A, 1983: The African City; Hutchinson
- Salan A. T, 1986: Abuja: A new capital and its implications for the Nigerian urban system; Nederlandse geografische studies 16
- Vresk M, 1984: Razvoj urbanih sistema u svijetu; Školska knjiga